

ПЕРЕДПЛАТА на „РУСЛАН“
вносять: в Австрії:

на цілий рік 24 К
на пів року 12 К
на чверть року 6 К
на місяць 2 К

За границю:

на цілий рік: зі щоденною ви-
сылкою 7 доларів або 14 рублів;
з висылкою двічі в тиждень 6 до-
ларів або 12 рублів; з висылкою
що суботи 5 доларів або 10 руб.
Поодиноке число по 10 сотників.

Телефон Редакції ч. 1484.

Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

християнсько-суспільний дневник.

„Виреш ми очі і душу ми виреш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руско ми сердце і віра руска“. — З Русланових поглядів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім
неділь і руских свят о 5 год
по полудні. — Редакція, адміністра-
ція і експедиція „Руслана“
при ул. Хмельовського ч. 15, II
поверх. Експедиція місцева
в Агенції Соколовск-го ул. Я
гайлонська ч. 3.

Рукописи звертає ся лиш: а
попередню засторогу.

Рекламації лише неопечатані
є вільні від порти. — Оповістки
звичайні приймають ся по ціні
20 с. від стрічки, а в „Надслі-
нім“ 40 сот. Подяки і привіт-
и донесення по 30 сот. від стрічки.

Польський голос про науку руского языка.

(Δ) Почин нового шкільного року насу-
ває всякі гадки про науку в школах. Недавно
тому „Słowo polskie“ виступило з передови-
цею п. в. „Pod rozważę“ з окликом: „Uczmy
młodzież po rusku!“ В сій передовиці прига-
дує, що передові польські діячі прилюдні від
почину автономічного життя відчували потре-
бу науки руского языка і в роїмі помагали
ся введення обовязкової науки сего языка в
школах.

„Walczyli o tę sprawę — пише „Słowo
Polskie“ — i Szujski i Gołuchowski i Kabat i
Potocki i Sawczyński i tylu innych, co wy-
bitnie zaznaczyli się w naszym życiu publicz-
nem, wychodząc z założenia, że znajomość ję-
zyka ruskiego jest konieczna ze względu na dobro narodo-
we. Trzeba się zetknąć z rzeczywistością —
wolał jeszcze Szujski. Należy chcieć,
aby Rusini nas a my Rusinów
rozumieli, aby na Rusinów działała cy-
wilizacja polska, a Polacy właściwości ruskie
poznawali i oceniali, byśmy, ucząc się języka
ruskiego, wiedzieli, co się w przyszłości z roz-
wojem tego języka dzieć będzie“. A Krzecz-
nowicz przed laty jeszcze trzydziestu mówił:
„Już dzisiaj na podania ruskie trzeba odpo-
wierać po rusku. Czyż nie jest naszym zada-
niem starać się o to, aby młodzież nasza
wszystka знала язык польский і руский і бы-
ла способна до піастования licznych urzędów
w naszym kraju?“

Однак в дальших выводах заявляє „Sło-
wo Polskie“, що осередне правительство бу-
ло противне введенню руского языка яко обо-
вязкового, покликуючись на основні державні
закони а іменно арт. XIX. з 21. 12. 1867. р.
в котрім сказано, що прилюдні школи мають
бути так устроені, „dass ohne Anwendung
eines Zwanges zur Erlernung einer
zweiten Landessprache jeder
dieser Volksstämme die erforderlichen Mittel
zur Ausbildung in seiner Sprache erhält“, а
до того додає, що нібито:

„Sekundowali takiemu stanowisku władz
rządowych także Rusini w dobrze zrozumiałym
swym interesie, dającym im, obeznanym do-
brze z obu językami krajowymi, wyższość nad
naszą młodzieżą.“

В інтересі правди одначе треба зазначи-
ти, що згаданий в горі закон ухвалено також
з підмогою польських послів і що навпаки Ру-
сини уважали внесення обовязкової науки ру-
ского языка, котра в східно-галицьких школах
єстувала до 1867. р., найбільшою кривдою а
заведення т. зв. зглядно-обовязкової науки об-
ниженем вартости руского языка.

І дальші выводы „Słow-a Polsk-oro“ не є
зовсім вірні. Оно запевняє, що

„Za potrzebą udzielania języka ruskiego
w szkołach średnich niemal we wszystkich
szkołach średnich oświadczyło się także przed
laty dziesięciu nauczycielstwo w odpowiedzi na
ankietę zorganizowaną przez Tow. nauczycieli
szkół wyższych. Ostatecznie i Sejm w r. 1904.
przyjął uchwałę, która w rok potem uzyskała
sankcję najwyższą, uchwałę dopuszczającą za
zgoda ministerstwa oświaty wprowadzenie w
plan naukowy danej szkoły średniej naukę
drugiego języka krajowego jako przedmiotu
naukowego.“

Тимчасом в інтересі правди треба зазна-
чити, що десять літ перед внесенем гр. В.

Дідушицького, поставив таке внесення п. О. л.
Барвінський в кр. соймі, щоби заве-
дено в галицьких гімназіях обовязкову
науку обох краєвих языків,
однак се внесення упало, бо звітник шкільної
комісії, гр. Станіслав Тарновський
заявив ся проти того, мотивуючи се обтя-
женем польської молодіж. Колиж в 10 літ
опісля се внесення підняв гр. В. Дідушицький і
єго ухвалено, тоді львівське „Kolo Towarzy-
stwa szkół wyższych“ устами трох найвищих
професорів-польоністів (Піні, Дроуїв-
ський, Янеллі) заявило, що наука ру-
ского не тільки непотрібна, а-
ле прямо шкідлива для Поляків.

Нині „Słowo Polskie“ прийшло до інших
поглядів і доказує, що

„Idea znajomości obu języków krajowych
nie posiada jeszcze dostatecznego zrozumienia
u młodzieży naszej a także u ogółu naszej
społeczności. Rusini dworują sobie z niezna-
omości naszej w sprawach ruskich i z przeką-
sem wyrażają się „de ignorantia Polonorum“. Mają
niestety do takiego sądów podstawy, gdyż
istotnie ogółowi polskiemu w
znacznej mierze obce jest ży-
cie narodowe ruskie, obcy roz-
wój ich umysłowości, obcy ro-
stęp ich ruchu kulturalnego
i gospodarczego.“

Вина в тім таки самих Поляків, а осо-
бливо польського дневникарства, наколи само
„Słowo Polskie“ признає, що

„Oprócz tego wytworzyła się wśród nas
zła opinia niedoceniania czy nawet lekceważenia
ruchu ruskiego. Jest to rzecz fatalna, do-
magająca się natychmiastowej korektury. Prze-
konani o niższości kulturalnej i gospodarczej
Rusinów, odnosimy się, zwłaszcza młodzież, z
uprzedzeniem do umysłowości ruskiej, a popu-
larnością cieszy się naiwne zdanie, jakoby:
„nam z nauki języka ruskiego nic nie przy-
szło“. Przesąd z gruntu fałszywy.“

Тому вказує всепольський дневник на
приклад Чех, де чеська „Народна Рада“ на-
кликувала і накликує вже від довшого часу,
щоби Чехи вчили ся по німечки, а народні
організації німечки вкладають Німцям яко
народній обовязок учить ся по
чеськи!

Однак при всім тім „Słowo Polskie“ не
могло позбутися пиятої зму нахабности і
партиїної загорілости, коли головною пону-
кою до виданого там оклику, щоби польська
молодіж учила ся по руски, вважає осягнене
нового поля праці і зарібку для західно-га-
лицьких Поляків у східній Галичині і несправ-
ведливо нарікає на виправне рускою інтелі-
гентською Поляків у судівництві та інших га-
лузях адміністрації, обвиняючи при тім без-
основно руских урядників „o nadużywanie
przez nich swego stanowiska“. Закрид сей зов-
сім безосновний. Несправедливий а при тім
зловонний, бо в різних краях монархії, західних
і південних, де Русини служили, здобули со-
бі славу точних, сумлінних, безсторонних і
спосібних урядників, коли тимчасом навпаки
польські урядники діставали посади в руских
повітах на тій основі, що вписували собі в
службових табелях, що володіють руским язи-
ком в слові і письмі, а тимчасом ледво умі-
ли дещо прочитати по руски, а про те, щоби
порозумітися з руским населенням або попра-
вно написати відповідь рускій стороні по ру-
ски, не могло бути навіть мови! А щож го-
ворити про висші і середні становища в уря-
дових властях, в котрих для Русинів лиш ви-
імково вільний доступ!

Головною отже понукою, як висловило
ся „Słowo Polskie“, заявити не тільки урядові
становища в східній Галичині, але й в еко-
номічних відносинах здобути собі верховлад-
ство. Тимто наша молодіж повинна пильно
присвоювати собі основне знання польского
языка, щоби при обсадах місць урядових, або
й в державних школах з польским языком не
аустрінула ся з закидом незнання сего языка
і могла йти навзадові з польскими кандида-
тами. Часто бо лучає ся, що наша молодіж се
легковажить, а через те не може добити ся
становища, котре би їй з інших зглядів на-
лежало ся.

„Віз і перевіз“.

(Відповідь безіменному авторови (рефлексий
святенника) „Наслідки станіславської ориєн-
тації“).

(Конець).

XI.

Як далеко заїхати потрафить святенник
з „Діла“, вказує єго засліплене в націона-
лізмі. Він Епископа шанує після віри Церкви.
В справах церковних є Епископ єго наставник
і вил. Але в справах національних, політич-
них, в часті і суспільних є він незалежний
від Епископа, є власним паном і може мати
свої власні погляди (і ся важна ува-
га), аби лише були згідні з християнською
етикою. У такі справи годі Епископови міша-
ти і накидати клерови свої власні погляди,
аби лише згідні з християнською етикою. Тут
треба бути найбільше терпимим. Еп. Хоми-
шин сеї терпимости не має“.

Як задивляє ся много наших святенни-
ків на національну, політичну і суспільну
справу, доказує той страшний хаос переко-
нань святенників. Де є стілько думок на так
засадничі справи, як сказано, там не може
бути одноцілности ані солідарности. Видачи
туту вежу вавилонську многоязычну серед
свого духовенства, Преосвященний яко ду-
ховна голова того великого тіла святенни-
чого рішив ся на важке діло, довести до роз-
в'язання засадничих і для духовенства спа-
сєнних питань. Богато в тім ділі помогли
люди щирі і яко діти біля свого вітця почали
гуртуватися. А тяжка то була робота. Диеце-
зия ціла виглядала мов би одна велика зіпсу-
та парохія, де було quot homines tot senten-
tiae, що святенник то инша партия і переко-
нанє о різних, навіть богословських і церков-
них справах. Преосвященний Григорий почав
ріжними можливими моральними способами
отверезувати клир і вірних, то посланнями, то
місіями, то реколекціями. Многим навіть свя-
тєникам не подобалась та акція апостоль-
ська. За гіркі нераз слова правди почали винні
стогнати плаксиво, опісля говорить голосній-
ше і писати по часописях. Преосвященний
Григорий трафив видко в саме серце розузда-
ної і ходячої самопас без проводу частини
духовенства, особливо московского і крайно
націон-демократ. покрово політиків. Они гада-
ли, що Епископ хоче їх усунути цілковито
від всякої акції політичної, тому почали бити
в давні тревоги. Тимчасом Епископ хотів їм
пригадати їх обовязки душпастирські, а опісля
що й иншими справами повинні займатися.
Але що всегда повинні глядіти на світ очі-
ма віри і зі становища Христа осуджати, як
се слугам Христа належить ся. Тимчасом
много в своїй загорілості та упертості без

узасаднення не повинувались і коби хоч отвер-
то се заявили, а то нераз перед Владкою що
иншого говорили, а що иншого думали, а знов
що иншого робили. Зрештою навіть святє-
ник з „Діла“ не може навести ні одного слу-
чаю, щоби який святєник був приневолений
Епископом покидати своє яке будь перекона-
нє, хотий Епископ нераз мав до сего право,
коли оно виходило на шкоду загальну в Ди-
ецезії.

Отже, отченьку з „Діла“, Ви повинні зна-
ти, що обовязком Епископа є до Ваших справ
приватних, де Ви є паном, мішатися, як они
не є згідні з християнською етикою. Ну ска-
жіть же мені, чи всі переконав наших святє-
нників в тім виді, як они є, можуть бути
згідні з етикою християнською? Ні! Ergo!
Миж преці маємо бути слугами Христа, а не
якимись столпами партійних переконань ані
Павлові, ані Петрові, але Христові служителям
і учителям народа а не медіа і учителям незго-
ди і братовбійчої вражди. Що нарід о сім
думає?

Як нас видять, так нас пишуть і по пра-
вді се нам належить ся. Скажіть же тепер,
чи не здає би ся мотув в наших відносинах,
щоби торговців святими справами учите-
лів фальшу і незгоди належно вкарати а не
лишень словом острого із свого обовязку зі
сторони Епископа відозватися до духовних,
хоч би ві всіх напрямках нашого нужденного
положення національного, політичного і су-
спільного? Однак на жаль Преосвященний
Григорий ще до сеї пори рішучого слова, як
мовить святєник з „Діла“, не сказав. Епи-
скоп коли щось важнішого робить, не робить
сам. Так і в нас! Всегда гадки піддавали
святєники а Епископ, розважуючи прошенє,
позваляв на се чи те, або не позваляв. Як
неправдиве отже являється напастованє Вла-
дики станіславського, що кождий мусить так
скакати як Він хоче. Се є рішучо неправда,
бо Епископ не має своїх личних гадок ані
бажань в справі загальній: лиш яко архі-
пастир всіх трактує по ділам їх. Що розуміє
святєник з „Діла“ під тероризмом, то Бог
єго відає. Чи Ви, отче, як маєте цілість в
селі, чи гульню і розбій, або гру в карти, ко-
ли люди марнотравають майно і дають згір-
шенє в селі, заводять процеси, і т. д., ніколи
не остерігаєте? Люди могли би Вам сказати,
що Ви їх тероризуєте, напастуєте, і т. д. А
щоби Ви гадали о таких людях, як би Ви їх
назвали, чуючи з їх уст чорну невдячність і
нерозумінє християнської справи? Так діє ся
і в справах наших, о котрих Ви говорите!

Хто чує, що робить не так, як треба,
того одно слово, один погляд, один гєст теро-
ризує — лякає. Чогож боїтись? Власне ддя-
того, що Ви і ще декількох робило против рад
Епископа, проте після Вас радикалізм росте,
хоч се є очевидною неправдою, як я се вже
сказав. А що було в Коломиїщині, а що в
Косівщині, в Снятинщині і т. д. підчас ви-
борів, як там найшлись люди, котрі рішучо
против Ваших і „Народного Комітету“ рад
станули в супереч радикалам і своє зробили.
Ви скажете, що то святєників з „Діла“ за-
слуга, але то неправда. Епископ нікому гадок
не накидає, лиш Ви і Ваші союзники теро-
ризуєте Епископа і всіх розумних людей, а
яка буває у Вас мораль, то скажу, що „Діло“
предпачує на иншу звичайно адресу а не
на свою. Ви і Ваш „Народн. Комітет“ в супе-
реч потреби народній умисно ставляете ради-
калів у послі а з ними цяцькаєте ся, як би
з дітьми. З правдивими ворогами народа, ко-
трі не лиш тероризують загаль селян буком і

горівкою, але і Вас всіх, Ви братаєтеся а христ. суспільників і Владику в ложці води втопилиб. Се також Ваша мораль, отченьку з „Діла“. І Ви говорите, що у Вас є власна ще гадка? З Вас думають Трильовські, Лавруки і інші того рода а за нас нехай буде і Епископ.

Бог дасть дочекати побачити, котра дорога зла і невідповідна, хто йде приміром учителів Церкви і провідників християнських на заході, а хто копає гріб і ладає домовину для своєї рідної віри, Церкви і народа.

ХІІ.

Конець кінців, причиною нашого нещастя народного є деякі загорілі святишники, котрі є посередно розсадниками радикалізму і в станіславській і в інших дієцезіях, йдуть фалшивою дорогою, політику партійну поставили собі ціллю життя, „Діло“ їх євангелиєм, і стараються напастями стероризувати руский загаль і настроїти його неприхильно до христ. сусп. роботи в станіславській дієцезії а рівнобіжно з тим мішають Епископа Преосвящ. Хомишина з тою роботою і стараються по дібно як і інші діяльні одишники осмішувати, підорвати їх авторитет і відобрати довіру у загаль, щоби в той спосіб легше ловити необачних на радикальну вудочку під покриською национ.-демокр. правдивості, ба навіть християнства. Є они проте найтяжшою нашою язвою, тим більше, що они святишники.

Як де не може зробити чистої крові радикалізм, там висувають вороги божі святишників, котрі повинні свою службу після рецепти divide et impera, не боячись ужити зради і облуди, клевети і безчечення навіть достойників Церкви.

Самі остають в тьмі смертній, тай інших ще тягнуть. Така робота святишників з „Діла“ є найкрасивішим помостом для радикалізму задля їх рівнобіжності в гадках і ділах. Ріжнеча лиш та, що одні яко святишники не виступають засадничо против свого стану, а другі під покриською хрунїяди деяких „недобрих“ святишників-суспільників цілю силою вдаються на духовенство і так взаємно себе спомагають. Одні не виступають против загальних засад християнських а другі отверто нищать усякий прояв християнського духа. Одні противлять ся всяким новостям дотеперішного ладу серед народа і ріжними способами негідними понижають вагу двигнення народа з підмогою християнської організації, а другі все те називають хрунїядою і кириною і т. д. Одні, хоч святишники, не повняють того, чого добро народа вимагає, другі йдуть дорогою лібералізму, не звертаючи уваги на віяких святишників. Одні суть погоничі-наймити, бездушні орудя, а другі генерали шефи, що видають прикази. Одні свідомі своїх обовязків і одвічальности, поповняють блуди против принятих у християн звичаїв, а другі з ненависти і погорди або цілковитої байдужности на справи віри засадничо противлять ся розширенню ідей християнських.

Коби то вже раз святишники з „Діла“ хотіли то зрозуміти, тоб інакший дух повіяв на Русі.

От Вам віз і перевіз!

о. І. К.

„Будзинівщина“.

„Шведць пильнує свого копита, а до аптики не пхай ся!“

Не маю під рукою „Діла“, щоби я міг перечитати статі п. В. Будзиновського п. з. „Компетенция держави в народнім шкільництві“ від початку і оцінити їх як слід, а з сего, що случайно попало мені в руки, зрозумів я одно наглядно, що п. Будзиновський — за найтяжший гріх „нац.-демократичний“ — ні сіло, ні пало — неначе ріпях кожуха вчипив ся п. Ол. Барвіньського.

Читаючи безнастанно недотепний вислів д. Будзиновського в згаданій статі „барвіньщина“ — мавмо вражінє, що се пише „заблудший чоловік“, котрий примандрував з країв заморських, тай вчувши від „патриотів“, що „треба напастувати п. Ол. Барвіньського для ефекту“ політичного, бере ся критикувати шкільний закон, і посуджує чоловіка о гріхих тих, в котрих руках спочиває законодавство! Іменно д. Будзиновський своїм недотепним висловом „барвіньщина“ хоче на силу вмовити в українську суспільність, що ніхто інших

а виключно п. Ол. Барвіньський винен тому, що монструальні галицькі Ради шкільні місцеві не сповнюють своєї задачі як слід, але як раз є ворогами шкіл! Після д. Будзиновського, п. Барвіньський винен, що через тоті ради шкільні місцеві Українці не мають належного впливу на школи!

Хто прочитає критично і з розвагою сі видумки д. Будзиновського мимо спеціального вислову „барвіньщина“ не повірить в „догми“ д. Будзиновського, що нібито п. Ол. Барвіньський винен сему, що д. Будзиновський йому підсуває.

Видко, що д. Будзиновський не має найменшого поняття про галицькі ради шк. місцеві, бо наколиб знав, не був би виписав такого абсурду як сей, що п. Ол. Барвіньський винен сему, що через раду шк. місцеву український народ не має належного впливу на школи!

Наколи би д. Будзиновському не було „здавало ся“, що народне учительство розуміє троха ліпше, чим д. Будзиновський, хто сему винен, що він підсуває п. Ол. Барвіньському, не був би виписав другого абсурду, будім то п. Ол. Барвіньський хоче „забаламутити“ народне учительство, та приєднати його для себе, бо народне учительство знає вже нині дуже добре, що не п. Ол. Барвіньський баламутить его, а якраз д. Будзиновський своїми напастями.

А не вірити народне учительство тому: Рада шкільна місцева складає ся: 1) з представників громади (2 до 5 членів), 2) з представника двора, 3) з представника повітового риділу, 4) з місцевого управителя школи і 5) з представників обох обрядів церковних греко- і римо-кат. Звичайно отже рада шк. місц. представляє ся так:

- 1) дідич з двора,
- 2) арендар (дел. повіт. вид.),
- 3) війт (представник громади),
- 4) присяжний „
- 5) руский святишник,
- 6) польский ксьондз,
- 7) учитель.

Скваліфікуймо тих людей що до прихильности для школи.

1. Двір — дідич, звичайно неприхильний школі!
2. Виділ повітовий через свого відпоручника також, бо обом сим чинникам не потріба народної просвіти, отже школи. Відпоручниками повіт. вид. до рад шк. місц. по найбільшій часті є люди, які з школою не мають нічого спільного, люди зовсім прості як пр. арендарі, писарі, дорожники, ревізори худоби і т. д., а лише в дуже рідких случаях се люди справді інтелігентні, розуміючі вагу школи. Ті „делегати“ йдуть отже звичайно проти інтересів школи.

3) Представниками громади — є найзвичайніше двох, а в більших громадах трох! — „з засади“ є: війт, асесор і поліціант — отже зверхности громадські. Представників громадських вибирає громадська рада з поміж себе, хотій се не єсть законом вказане. А які то люди засідають в громадських радах? Се загально відомо! І такі зверхности наших нещасних українських громад вибирають зпоміж себе „репрезентантів“ до рад шк. місц., тай після диктату двора дідича і відпоручника повіт. виділу йдуть „солідарно“ проти школи, і поборюють школу з подаву гідним завзятем. До сего „диктату“ двора і повіт. виділу треба ще долучити не раз неприхильне становище нашого селянина до школи, бо не раз наші селяни завдяки „освідомлюванню“ нац.-демократів вважають школу й учителя своїм нещастєм, своїм непотрібним тягаром. І тут власне розкриває ся ціла пропасть недбалства і невмілого проводу політичного наших нац.-демократів, котрі громадські ради полишили зовсім на поталу усяким ворогам народа, бо не пильнують виборів до громадських рад. а лише виборів до сойму і парламенту! Звісно, що вибори до громадської ради не дають ніякої матеріальної користі проводирам політичним, бо нема тут ні диет, ні синекур.

Колиб нац.-демократичні „патриоти“ пильнували виборів до громадських рад, радними виходили би люди чесні, тверезі, прихильники громади, населеня, Церкви і школи, не було би тої страшної пропасти між зверхностями громадськими а населенєм, народом, не було би того страшного зісцутя при виборах соймових, не текла би потоками — не раз, тай не два! — ізза того хрунїства хлопська кров, бо в громадську раду входили би

люди чесні, розумні, а тим самим і правіборці мусіли би вийти самі чесні, свідомі люди голосували би все на свого українського кандидата і ми мали би сойм у своїх руках, а в слід за сим і закони вийшли би такі, в котрих вплив на школи був би забезпечений народом; були би до рад шк. місц. вибрані з поміж себе (так хотять ц. к. ради шк. окр.) також люди прихильні школі і освіті, був би належний вплив наш тоді на школи і тоді д. Будзиновський не був би написав сего абсурду, який „леліє“ в інспірованій ним статі в „Ділі“. Але то все було би тоді, на коли би нац.-дем. проводирі, патриоти і політики, (до котрих належить й д. Будзиновський отже ео ipso і він сам!) пильнували всяких виборів громадських, а не лише соймових і парламентарних, бо тоді соймові і парламентарні вибори мусіли би силою факту бути такі, яких треба українському народови, а яких сей народ мимо хлопської крові, мимо усіх зусиль „патриотів“, мимо цілої плеяди нац.-демокр. агітаторів, не здобуває.

Але, бо наші нац.-демокр. „діячі“ і „патриоти“ не тільки, що не пильнують самі нещасливих громад. рад, та ще й другим, наколи они мають відвагу бути не нац.-демокр., а не суди Господи! — „христ. суспільниками“, не дають робити і заважають ціле село в руки найбільших індивідів, коби лише „допечи“ христ. суспільникам! Докази сего подам привагідно.

Ось тут є ціле лихо, ціле нещастє нац.-демократичної політики, ось тому до рад шк. місц., яко репрезентанти громади звичайно входять самі неприхильники школи — ну, а сему хіба не винен п. Ол. Барвіньський, хотій би се запевняв навіть п. Будзиновський!

4) Представники Церкви і костела, котрим є гр.-катол. парох і латинський ксьондз. Латинський ксьондз яко Поляк „тягне“ звичайно за двором і повіт. виділом, отже знова проти школи, а руский святишник на жалє не все іде за школою, або відноситься ся рівнодушно, а часом також проти школи, щоби „допечи“ учителям.

Лишає ся отже 5) кождохасний управитель школи, котрий — яко учитель — тягне за школою, хотій і ту часто графляє ся, що учитель заражений польським шовінізмом йде проти школи тоді, коли святишник йде за школою.

Так отже рада шк. місцева не сповнює свого обовязку, бо наколи учитель є за школою, то часто всі інші є проти школи — от, хоч би на те, щоби учителям „допечи“, а знов коли святишник і представники громади є за школою, тоді знов учитель з двором, повіт. виділом і польським ксьондзом є проти школи. Все в кожній шкільній раді місцевій противники і вороги школи є в більшості і переголосують прихильників школи!

Коли возьмемо тепер під розвагу й те, що „звичайно“ предсідником ради шк. місц. є Поляк, рідко коли руский святишник, а майже ніколи селянин, (котрому приналежало би бодай се „достоїнство“), то вже нема що й говорити про якусь корисну діяльність для школи. Зинні ту виключно представники громади, котрі вже голосують при виборі предсідника на папа, бо не мають найменшого поняття про значінє ради шк. місц., та про вагу школи!

Нац.-демократи так „освідомлювали“ народ про шкільництво і рідне учительство, що, як вже в горі сказано, часто народ школу вважає непотрібним тягаром для себе, а учителя найбільшим своїм ворогом і зайдю в селі.

Прощуж мені тепер сказати, але так безсторонно і з зимним розсудком, де, в чім і яка є тут вина п. Ол. Барвіньського, що ради шк. місц. є найбільшою перепоною в розвитку шкільництва?

Чиж п. Ол. Барвіньський винен тому, що народ у великій ще часті не має свідомости про значінє школи, про ради шк. місц., про вагу свого рідного учителя, та при всяких засіданнях ради шк. місц. йде проти інтересів школи, та вибирає предсідником ради шк. місц. звичайно дідича неприхильного рускій школі?

Чи п. Барвіньський від „х“ літ має в своїх руках пресу популярну між народом, в котрій казав би народови так, а не иначе поступати при всяких виборах громадських і до рад шк. місц.?

Прощу сказати, хто має бистрийший розум від мене, де і в чім є ту вина п. Ол. Барвіньського, яку д. Будзиновський йому підсуває?

Тай що вкінці, сказати про чоловіка, що таку нісенітницю пише в найбільшій народній органі політичній? Хіба лише одно реченє, а то:

„Не лізь з намащеною головою на сонце, бо...“. Напасті сі п. Будзиновського є так знаменні в своїм роді і складі, що слушно „рго aeterna memoria“ належить ся їм назва — „будзинівщина“.

Учитель 1-ка.

Просимо домагати ся „Руслана“ по всіх реставрациях, каварнях, торговлях і привіднувати нам нових передплатників в кругах своїх знайомих.

На москвофільські теми.

Ми писали вже про обурєнє московских панславистів на „Аргуса“ з „Прикарпатської Руси“ за те, що він посміє сумнівати ся в скору поміч Росії для наших русофілів, то є в недалеку овладу Галичини Росією.

Не проминуло й тижня, а вже „Аргус“ і „Прикарпатская Русь“ почули від якогось Вознесенського з Петербурга тверде „малчать и дожидать!“, до того погрозив Вознесенський за гріх сумніву нашим кацапам, що коли схотять ще раз поповнити таку єресь, то Росія „махне на кацапів рукою“, а Галичину, як мала забрати так і без помочи кацапів забере.

Ся погроза викликала, очевидно, небувалу метушню в кацапостві. Як ми писали вже, сам редактор „Прикарпатської Руси“ Лабенський поспішив ся виправдувати тяжку провину „Прикарпатської“, що помістила єретичні думки. Даруйте, чуло ся із сторінок „Прикарпатської“, редактора не було у Львові, а єресь дістала ся на наші сторінки лише через недогляд; бийте нас радше а не покидайте.

І видно, що погроза Вознесенського віднесла повний успіх, бо не лише „Прикарпатская Русь“ розкаляє ся, і обічала більше не грішити, але що більше навіть єретик „Аргус“ бє в останнім 1154 числі „Прикарпатської“ чолом перед Вознесенським і спішить розкаляний до Камоси. Оправдує ся „Аргус“ із своєї єреси в той спосіб, що, мовляв, єго єретичні думки писані „васкоро“, що він не думає „столь трагично обь официальной Россіи“ й що вкінці через те, що єго думки треба читати „между строками (стрічками)“, бо в Галичині не можна писати вільно від всего, що чоловік думає, децо виходить неясно і викликало оправданій гнів Вознесенського. Але то лише непорозумінє — говорить „Аргус“ — „бо мы рускіе националисты въ Галиціи, остаивающие здѣсь, на западной окраинѣ русской земли, идею національного и культурнаго единства всѣхъ русскихъ племенъ, не заслужили укоризнъ (докорів) со стороны русскихъ националистовъ въ Россіи“.

Се поканяє і оправдуванє себе крізь слюзи „Аргуса“ показує, скільки варту ідейність русофільських єретиків. Одно слово „малчать“ ділає на них магічно; приперті до стін назвуть они вам чорне білим і на відворот.

Та й видно, що не мало страху нагнав нашим москвофілам „господин“ Вознесенський, коли до слова зголосив ся сам коломийський „шантекле“ і під псевдонімом „наивный идеалист“ хоче розгрішити „Аргуса“, беручи єго в оборону перед карою. На думку коломийського амбасадора „въ извѣстной степени вѣрно, что и часть Галицкой Руси (крестьянство и незначительная часть интеллигенціи) жаждетъ отъ Россіи чуда: крупной (великой) побѣды Россіи или обѣщанія какой нибудь милости“ (!), а коли Росія не відноситься великої побіди, або не обіцяє ласки, то... родять ся сумніви „Аргуса“. Справді — вірна характеристика русофільської ідейности, за яку коломийському амбасадорови „да будетъ честь и слава“!

Конець кінцем крик, счинений в „Прикарпатській Руси“ ізза сумнівів „Аргуса“ що до Росії, виявляє наглядно, в якій понижаючій зависимости стоять наші русофіли від московских панславистів, іводі ноторичних паниць як вляє їх ся зависимість вже від те-

пер, не лише в ділах, але й думках, мимо того, що ще над Збручем стоять австрійські стовпи а панславистичні фантазії ледви чи коли завершать ся..

Беремо знова за „Прикарпатську Русь“, а то тому, що се „неподдільний“, але й „єдиний“ орган російської експансії. Годить ся прочитати.

На першім місці сего „органу“ „страдаючих“ русофілів — напад на Ексц. Митрополита, якого російські підхлібники зовуть „польським паном“ на руском (!) митрополитом престолу. Гвіають ся они ізза того, що Ексц. Митрополит мав обміняти митрополіччю добра біля Галича за відпустове місце Зарваниці, а особливе тому, що в Зарваниці має станути Василянський монастир, який розтягав би свій вплив на тисячі побожних прочан, що спішать рік річно до зарваницької Богоматери з мольбами. От чого — ОО. Василян боять ся, бо знають, що там, де Василяни працюють, там схизма не має доступу.

Але ми не дивуємо ся „Прик. Руси“ за її лють і лайки, бо знаємо, що она за сприяванє православя все гвіає ся. Сьмішно лише, що при тій нагоді дістає ся від „Прикарпатської“ і її симпатикам з львівської капітули. А може они також „польські паня“ з „руським“ піднебінєм.. Хто знає..

Марево війни в Азії.

На далекім Сході відбувають ся тепер події, які грізним відгомоном можуть відізнати ся як в Європі, так також в Америці. Несупокої, що вибухли в Китаю, а яких причин на ще й доси майже незвісна, є і для Япанії і для Росії дуже бажаною подією, бо під позором оборони своїх підданих, виставлених на небезпеку і шкоди ізза сих несупокоїв, можуть перевести здаден поставлені плани. Япанія бажає заняття часті Китаю, а Росія „управильнити“ монгольську справу.

Після приватних донесень з Токіо, шеф японського генерального штабу Огіма отверто заявив, що овлада Нанкіну японським військом, то дуже можлива річ. Біля Сабеко стоїть змобілізована японська флота, готова кожної хвили відплисти.

Националістичний рух в Япанії беззастанно росте, а провідники сего руху засипують міністерський кабінет протестами проти его політики і домагають ся, щоб Япанія безпородочно розпочала остаточний поразунок з Китаєм і Зєдиненими Державами. Військове сторонництво, в Япанії дуже сильне, попирає сі домагання націоналістів і домагає ся рівнож енергичної політики супроти Китаю.

В найблизших отже днях можемо бути свідками нових, важких подій. Ледво почав гаснути вулкан, який непокоїв цілу Європу на близім Сході, а вже несупокійно й на далекім Сході.

Урядова телеграма петербурської агенції доносить, що Япанія наміряє на ново видвинути монгольську і манджурску справу. Між домаганнями, які вислала Япанія до Китаю, знаходить ся також домагання продовження посідання Порт Артура на дальших 50 літ. Япанія числить дальше на недостачу грошей в Китаю і предкладаючи позичку старає ся о побільшенє круга своїх впливів. Найважніше є для Япанії посідання Сухова і Амой і доокресної області.

До „London News“ телеграфують з Шангаю: Перша японська ескадра станула під Нанкіном і закинула якор. Богато перебуваючих в Берліні Японців одержало телеграфічне покликання до своїх військових відділів (?).

Найновіша урядова телеграма доносить, що китайське правительство прийняло домагання Япанії в справі подій в Нанкіні.

Просимо відновити передплату.

НОВИНКИ.

— Календар. Ві вторник: руско-кат. Антима; римо-кат.: Корнилія. — В середу: руско-кат.: Бавили і Мойсея; римо-кат.: Ламберта.

— **Переселенє до Канади.** Які спустошеня робить еміграція межи нашим народом, можуть про се сказати львівські товариства краєві, котрі мають свої філії і кружки по наших селах. Із звітів надсланих з тих філіяльних товариств до своїх матерних осередків показує ся, що тисячі найсвідоміших і передових селян, голов і виділових, виїхало до Канади. Много товариств через то поупадало, бо не стало їм провідників.

Що на селі тепер діє ся, показує отся допис з одного села в гусятинськїм повіті, яка звучить:

„У нас, в гусятинськїм повіті, через еміграцію до Канади, а по части до Прус страшна девастация і депопуляция по селах. Дорослі парубки і дівчата та молоді господарі виїхали всі до Канади, так що в селі тільки старі, діти та жінки. Внаслідок того всі товариства в цілковитім застою. Вираді полишили ся багатіші, але ті не до ужитку в товариствах, бо не маючи робітників, запрацюють ся так днями і ночами, що навіть нема з ким говорити, на жодні сходини до товариства або до читальні в сьвята і в неділі трудно кого стягнути. Еміграція дуже але впливає на село, бо що верне ся, то всьо сильно зіпсує і знищенє фізично і морально та ширить то зіпсує дальше. Нині вже доходить до того, що парубок чи дівка, коли тільки підросте до 15—16 літ, уже не хоче робити, тільки пре ся до Канади — так, що родичі не поміч, а гризоту і вічну сварку мають з дітьми.

„Грошей присилають мало і то тільки жонаті. Люди на подорож до Канади сильно позадовжували ся, діти грошей не присилають, або дуже мало, літа неурожайні, нема звідки віддати, банки скаржуть і ліцитують. Такі у нас гаразди.

„Чи в таких обставинах можна думати про яку народну роботу, а не то вже її переводити. В Гусятинщині тепер сумно і невесело!“.

Як бачимо з сего щирого листу одного з визначних патріотів Гусятинщини, еміграція зробила там страшні знищеня. Агент Canadian-Pacific-a, Петрицький, може переписати собі сей лист до свого альбома.

— **На цісарські маневри** приїхав до Чех, як звісно, престолонаслідник Франц Фердинанд. Військові і політичні влади прийняли престолонаслідника дуже торжественно, відправлено Службу Божу, а описля подано обід, в часі котрого престолонаслідник зі всіма присутніми ввічливо розговорював.

— **Наслідки останньої нілїадневної слоти** є немерше грізні, як давніших. Земля пересякла водою і не приймає більше води, тому по кожнім дощі вся вода спливає до потоків, ріки виливають і займають повеннями ще ширші простори як в літі. Сян і его притоки наробили оноді також великої шкоди особ. иво на сїножатах. Коло Динова вода забрала все сїно в копищах, викопаний овес і конюшину. Дороги всюда знищені. Серед населєня страшна розпука. З Бережанщини доносять нам, що Золота Лина знищила останні сїнокоси. В Бережанах підмулила вода міст, який веде до залізничної стації. Міст завалив ся, і нема тепер доступу до стації. Межи Полюховом малим а Бережанами на зел. шляху Львів-Підгайці усунув ся насип, в наслідок чого межи Волковом а Бережанами здержано рух поїздів до часу, поки шляху не направлять.

— **Легким коштом** хотів один жидок-академик в Станіславові прийти до грошей. Написав лист до п. Р., директора банку в Станіславові, з жадаєм 300 К під загрозою смерті его і его донечки. П. Р. передав справу поліції, а поліція порадила ему, вислати під вказаною цифрою „poste restante“ порожній лист. Тимчасом кількох агентів слідило, хто по лист зголосить ся. По кількох днях прийшов по лист малий хлопчина. Спіймано его зараз, але хлопець не знав того панка, що вислав его на почту, а мав занести лист до єврейського тов-а „Ерез Ізраель“ при ул. Собіського. Поліція поїхала до вказаного товариства, але там нікого не застала. Хлопця не випущено і проваджено на прохода, чи припадком не пізнаєт він того панка де на улиці. І дійсно одного дня хлопець вказав на 18-літнього академіка-жидика, котрий вислав его на почту. Є се син багатих родичів, „золотий молодець“. От, до чого беруть ся вже єврей Ізраїла!

— **Холера в Росії.** Поява холери в Херсоні занепокоїла Петербург, бо в Росії, звичайно при недостачі обережності, може рознести ся

дуже скоро. Випадки холери появили ся вже в Кременчузі і в Симферополі. Начальник київського округа оповістив, що з причини поширеня холери увійшли в жите приписи про боротьбу з холерою.

— **Послови Петрицькому в альбом.** До „Діла“, отже органу близкого ідейно послови Петрицькому, написав селянин з Канади Михайло Мальський такий лист:

„Монтреал, дня 30. серпня 1913. Всехвальна Редакція! Прощу помістити тих пару моїх слів, котрими висказую пересторогу Братям своїм Рідного краю неньки України. Любі Братя, чи у Вас просвіти нема, чи не читаєте „Свободи“ або „Діла“, які дають пересторогу тим людям, що емігрують до Канади. Тут в Канаді появила ся Йосафатова долина, тут плач і скрегіт зубів, одні з голоду вмирають, другі з розпуки у воду скакають, одеж другому жите відбирають, а Ви Брати берете то байдужно, слухаєте тих гнєт та вських агентів. Таж їм треба того тільки на те, щоб набити кишені повно грошем, а Вас привести до крайної біді та нужди. Може ще маєш Брате, морґ поля тай хатину, тай того хочеш позбутися? Як мені не віриш, то їдь, тай спробуєш; австрійський консулат, щоденно відсилає сотки народа, вже й сам не годен слухати того плачу. А гадаєш своїм коштом? Ні, Ти заплатиш. Ряд стягне з Тебе остатну рубашу. Як ще не віриш, то спитай тих людей, що були тут 1907. року. Кілько полягло жертв бідного народу, сотки тисячі відбирали собі жите в нужди та голоду. Таким роком є і сей 1913. Навістив він наших бідних емігрантів, а передовсім всі фабрики в Монтреалі застопували. Де робило 1000 робітників, то тепер робить 10, а найбільше 20, і є чулка, що не підуть в рух аж з весною. Отже знаю, Братя, що виганяє Вас біда, але тут она сто раз гірша. Чекайте, як тут поліпшиться доля, тоді приїдете і заробите гроша. А передовсім звертаю ся до Вас, Братя з Гусятинщини, не вірте і п. послови Петрицькому, бо п. посол тут не був і не видів крайної нужди бідного робітника. Не гнівайте ся Ви посол, що і за Вас тут згадую, бо тут багато людей появило ся, котрих Ви відставили аж до Антверпену. Зразу они Вам подяку складали, що їх у Вас танше шіфкарти коштували о яких 20 К як в інших агентів, фанний харч давалисьте в поїзді, та ще й пива попити, — а нині Бігме кажуть, що якби не посол Петрицький, то ми би тут не були і так тяжко не бідили. Здоровлю Вас Братя неньки України і дай Боже, щоб найскорше робота отворила ся. Робітник Михайло Мальський.

А послови Петрицькому, великому націонал-демократичному політику і агенту байдуже..

— **Хто уживає товарів з маркою У. П. Т.,** починає ся до піднесеня поваги Товариства і піднімає жертву фабриканта на рідну школу

— **Недостача учителів в Хорватії.** З Загребу доносять: З оглядом на те, що на розвинених 300 посад учителів вплинуло лише десять оголошень, хорватські дневники пишуть, щоб ческі учителі, які є без посади, прибули до Хорватії і вивчили хорватську мову, обіймали науку в хорватських школах.

— **Анархисти і організація.** На останнім конгресі анархістів в Парижі першим питанням програми була організація сторонництва. По дводневній, безплідній дискусії, яка покінчила ся мало що не бійкою, предсідник усунув се питання з черги дня і заявив, що „партия анархістів не може бути зорганізована, бо сама анархія, в самій річі, се нелад“.

— **Жертви готівкою** не звільняють нікого від обовязку жадання купонів У. П. Т. і уживання товарів з маркою У. П. Т.

— **Болгари демонструють проти Росії.** З Одеси телеграфують, що агент товариства російсько-дунаєвої пароплавби в Нікополі над Дунаєм в Болгарії доніс, що по відході руського війська з Нікополя, товпи Болгар устроїли демонстрацію проти Росії. Оружені в каміні і в карабіні окружили Болгари палату товариства плавби, з окликами: „Геть з облудного Росєю! Геть з російськими шпигунами!“ В палаті вибито вікна.

Болгарське русофільське сторонництво розпадає ся. Навіть доси русофільський „Дневник“ каже, що Росія не має ніякого морального права до симпатії в Болгарії.

— **Острови запали ся.** З Сан Франціско доносять, що острови Фалькон і Гоффе на полудневім Тихім океані запали ся в море, маючи наслідком вулканічних потрясень. Сотки

тубильного населєня і кількох з білої раси погибли.

— **З тюрми до гробу.** Минувші п'ятниці в Петербурзі — як доносить „День“ — на похоронній площі скоро їдучий самоїзд повернув чоловіка. Переїханою піднесено з розторщеною головою, поломаними ребрами і ногами. Его стан безнадійний. З доказів найдених при нїм виявило ся, що був се Іван Попов, сьвіжо випущений з тюрми, в якій пробув кілька літ.

— **Хто марнує нежитики,** замість зложити на У. П. Т., марнує загальне добро.

— **Кінець Європи.** В останнім зошиті поважного наукового місячника „American-Geological-Journal“ проф. Небле помістив „наукову“ розвідку, в якій рішучо заявляє, що Європа зникне з верхні землі. Стане ся се не скорше ні пізнійше, лише в 1972 році. Аляже. В тім році настане землетрясенє, а філя абуреного Атлантийського океану вдарить на Європу і залєє сю нашу нещасливу частину світа. Цясте, що люди нераз помиляють ся.

Оповіді.

— **Іменования.** Цісар іменував старостою Мих. Равського в Ярославі радником намісництва, Юліяна Нападівича радником намісництва референтом адміністраційних і економічних справ в краєвій Раді шкільній, а референта тих справ в краєвій Раді шк. Йос. Несоловського радником намісництва; надав старостам: Йос. Лянґому в Добромилі, Жигм. Ретінґеру в Жовкві і Зен. Глажевському в Долині титул і характер радників намісництва.

Міністер внутрішніх справ іменував старшого пов. комісара Мглев секретарем намісництва, Тад. Гавронського, др. Фр. Кшиська і Волод. Гродзіцкого старостами, а міністеряльного містосекретаря в міністерстві внутрішніх справ др. Юл. Дуніковського і повіт. комісарів: Стан. Сілецького, Чесл. Жуклевича і Октава Дошота секретарями намісництва.

Перша хвиля.

(В десяти роковини відкриття пам'ятника І. Котляревському).

Літ тому 10, минуло дня 12. вересня, як відкрито в Полтаві пам'ятник Івана Котляревського. На се всеукраїнське сьвято їздили також галицькі українці в числі 13 осіб, які представники наших товариств. Пригадаємо їх імена; були в Полтаві: пос. Юл. Романчук, проф. др. К. Студинський, дир. Кость Паньківський з жевою, тодішній редактор „Руслана“ др. Лев Лопатняський, др. Евґ. Левницький, Вас. Стефанік, др. Грушкевич, дир. Губчак, др. Лєсь Кульчицький, п-на Скобельська, а з Буковини: др. М. Кордуба і п. Сімович.

З нагоди 10. роковин сего народного сьвята появил ся в „Раді“ фейлетон д. С. Пригари, п. з. „Перша хвиля“ з аким годить ся також познакомити нашу суспільність.

Фейлетоніст пише:

Для Полтави, з її тихою малоросійською ідилією, все се вийшло якось несподівано.

Як і завжди, дрімали облиті літнім сонцем безлюдні улиці з дощатими тротуарами.

Пилом, припали під ясним південним небом зелені сідки. А в уличках прикриті кесейними занавісками квіткі в горцатках нудно дивили ся з низких сліпих вікон — як на тім боці під високим тином шукали чогось в буряні свині.

Правда пам'ятник був уже готовий, але він ще стояв закутаний. Сьвято вже надходило, але тому городовикови біля будки з зельтерскою, який з нудьги розбрав здалека вибіску проти пам'ятника „дамській портної“, — ему і в голову не приходило, що на сьому сьвяті кричатимуть крім „ура“, якесь там іще „слава“.

Отже від залізничної стації чути було нову хвилю.

З кожним поїздом все більш прибувало українство. Для Полтави се була не диковина — мала своїх українофілів. Але своїх було жмень, на них можна було тикати пальцями і они сами навіть зникли вже бути на малоросійському фоні якимись білими воронами. Сих приїзжих було багато — виходили з вагонів цілими гуртами, видно були давні знайомі, а хоч дорогою всіли вже познакомити ся. Они несли з собою свою атмосферу. В них

